

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 26 mars 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minimipris å brödsäd m. m.

I en till riksdagen den 20 mars 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 135, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att utfästelse meddelas att för statens räkning inköpa ej mindre från de odlare inom landet, vilka, i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver, hos vederbörande hushållningssällskap gjort godkänd anmälan, att de ämna innevarande år odla vårvete, de partier hos dem odlat vårvete, som till staten hembjudas före den 1 februari 1918, till ett pris av 30 kronor för 100 kilogram;

än även eljest från odlare inom landet de hos dem odlade partier vårvete, vårråg, höstvetete och höstråg, vilka till staten hembjudas före den 1 juni 1919, för pris av 26 kronor för vårvete och höstvetete samt 25 kronor för vårråg och höstråg, för 100 kilogram räknat;

allt fullgod vara fritt banvagn eller fritt ombord vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast vetets eller rågens odlingsort;

dels ock meddela, huruvida från riksdagens sida något är att erinra mot ett förklarande, att, därest för korn finnes böra föreskrivas maximi-pris, sådant pris icke skall, vad beträffar tiden från den 1 september 1917 intill den 1 juni 1918, sättas till lägre belopp än 24 kronor för 100 kilogram.

Departementschefen har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet anfört följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 22 häft. (Nr 30—31.) 1

»Efter att hava i detta viktiga ärende haft ingående överläggningar med de medlemmar av riksdagen, som Kungl. Maj:t bemyndigat mig att tillkalla såsom sakkunniga för rådplägnung i frågor rörande säkerställande av produktionen av lantmannaprodukter under år 1917, får jag för egen del anföra följande.

I avseende å nödvändigheten att vidtaga kraftiga åtgärder för att öka produktionen av de åkerbruksprodukter, som finna direkt användning för befolkningens uppehälle, är jag fullständigt enig med lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission. De prisreglerande åtgärder, som staten måst i konsumtionens intresse vidtaga beträffande en hel del av dessa produkter, hava ej kunnat undgå att bland jordbrukarna framkalla oro för att under ett kommande år skola föreskrivas pris, vilka icke ge dem ersättning för deras arbete och kostnader å produktionen jämte skälig vinst, och det föreligger till följd härav fara, att produktionen av dessa alster skall minska. De nuvarande osäkra förhållandena göra det dock absolut nödvändigt, att denna produktion icke blott vidmakthålles utan även kraftigt ökas. Det enda medel, som jag kan anse vara tillräckligt effektivt för att verkligen kunna medföra ett sådant resultat, är att jordbrukarna tillförsäkras tillfredsställande pris på de ifrågakommande produkterna. Det kan icke hjälpas, att dessa pris måste bliva väsentligt högre än de hittills tillämpade maximiprisen. Prisstegringen å alla förnödenheter och å arbetskraft samt risken, att jordbrukarna kanske eljest skulle på brödsädsodlingens bekostnad i ökad grad använda jorden för andra ändamål, vilka icke äro lika viktiga ur livsmedelssynpunkt, göra en sådan höjning oavvislig. Det är ett hela landets intresse, att jorden producerar så stora kvantiteter brödsäd som möjligt. För att möjliggöra brödsädens tillhandahållande till priser, som må anses överkomliga för konsumenterna, kunna under vissa förhållanden prisregleringsåtgärder genom staten finnas böra vidtagas och bördan härav läggas på samhället i dess helhet efter rättvisa grunder. Men, som sagt, första villkoret är, att brödsäden finnes att tillgå, och det är åtgärder till befordrande härav, som det nu närmast är fråga om.

Såsom en betydelsefull förmån av inhemsk brödsädsodling bör även framhållas det minskade importbehovet, därest import överhuvud kan komma att äga rum. Särskilt nu, då importprisen äro så höga, är denna förmån av stor vikt i nationalekonomiskt hänseende.

Innan jag ingår på ett bedömande av de åtgärder, som kunna ifrågakomma för uppnående av ökad brödsädsproduktion, anser jag

mig böra meddela några uppgifter angående konsumtionsbehovet samt produktionens och importöverskottets storlek under senare år.

Folkhushållningskommissionen har med ledning av uppgifter för åren 1909—1914 beräknat den mängd brödsäd, vårt land behöver för helt konsumtionsår, till ungefär 1,053,000 ton. Kommissionen anmärker emellertid, att konsumtionen under senare år visat stadig stegring. Under tider av knapphet och i synnerhet vid ransonering torde dock totalbeloppet kunna sättas lägre och upptagas till i runt tal 1,000,000 ton.

Beträffande skörd och import under senaste femårsperiod kunna följande siffror i ton meddelas angående råg och vete:

År	S k ö r d					Importöverskott			Summa tillgång
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg	Summa	Vete	Råg	Summa	
1911	211,628	8,978	606,092	10,728	837,426	172,199	46,146	218,345	1,055,771
1912	203,364	8,842	574,992	11,156	798,354	170,845	106,786	277,631	1,075,985
1913	247,156	11,454	570,888	13,576	843,074	199,873	90,831	290,704	1,133,778
1914	223,709	6,866	690,510	10,544	931,629	132,265	54,224	186,489	1,118,118
1915	238,490	11,082	574,807	12,811	837,190	239,057	44,966	284,023	1,121,213
Medeltal	224,869	9,444	603,458	11,763	849,534	182,848	68,591	251,439	1,100,972

Det bör erinras, att de angivna importsiffrorna avse endast omalen spannmål och att en icke obetydlig import av mjöl ägt rum vissa år.

Vad beträffar år 1916 kunna följande siffror meddelas, vilka dock vad skörden beträffar endast äro preliminära och, enligt vad den i samband med statsbeslaget verkställda inventeringen utvisat, säkerligen mycket för höga.

År	S k ö r d					I m p o r t			Summa tillgång
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg	Summa	Vete	Råg	Summa	
1916	237,700	12,800	587,700	14,500	852,700	259,343	27,331	286,674	1,139,374

Då korn även under vanliga förhållanden användes i rätt stor utsträckning till brödföda i de norra delarna av landet samt detta sädeslag i år måst över hela riket tagas i anspråk för ransoneringen, böra även därom nu meddelas följande siffror i ton.

År	Korn	Blandsäd.
1911	324,917	305,990
1912	308,215	320,044
1913	368,674	364,244
1914	265,518	195,742
1915	310,349	363,270
Medeltal	315,534	309,858
Medeltal utom 1914	328,039	338,387.

Med ledning av tillgängliga uppgifter angående den vanliga samsätningen av blandsäd synes man kunna antaga, att trettio procent av blandsäden utgöres av korn, alltså, om det exceptionella året 1914 frånräknas, drygt 100,000 ton. Inalles skulle sålunda landets medelskörd av korn kunna anslås till omkring 430,000 ton. Importen av korn har varit så obetydlig, att den kan lämnas ur räkningen.

Vad de åtgärder beträffar, som må bära vidtagas för brödsädsproduktionens ökande, bör först övervägas, vilka som kunna ifrågakomma för att göra avsedd verkan för fyllande av nästa konsumtionsårs behov.

Ifråga om den förlidet år sådda höstsäden, som skall skördas innevarande år, torde inga andra åtgärder än övergödsling på våren kunna vidtagas. För att uppmuntra härtill torde viss prisgaranti för den skördade varan hava stor betydelse.

Vad därefter vidkommer den till brödföda användbara säd, som kan sås i vår, nämligen vårvete, vörråg och korn, är det givet, att sådan garanti bör kunna visa sig mycket verksam. Jag vill emellertid genast uttala, att vörrågen synes mig vara ett så dåligt givande och i allmänhet föga ekonomiskt sädesslag, att några särskilt kraftiga åtgärder för befordrande av dess odling instundande vår icke synas motiverade. I den följande framställningen åsyftar jag därför endast vårvete och korn. I den mån tillfälle till ökad odling av dessa sädesslag ej erhålles genom deras odling å mark, som hösten år 1916 avsetts till höstsäd, men icke hunnit besås, eller genom att det även i år visar sig nödvändigt att omså höstsädesfält, torde sådan ökad odling i allmänhet ej nu kunna ske utan genom att annan odling av vårsädda åkerbruksväxter inskränkes. Härvid kommer främst havren i betraktande och själva kärnpunkten i vad man åsyftar denna vår kan därför betecknas med att havreodlingen inskränkes till förmån för nyssnämnda sädesslag. Även andra våroddlingar kunna i vissa fall tänkas bliva inskränkta till förmån för vårvete och

korn. Dock vill jag härvid uttryckligen undantaga sockerbeter och potatis. Vad de förra beträffar har jag förut haft tillfälle att utveckla behovet av en ökad odling av desamma för säkerställande av vårt lands sockertillgång. Vad angår potatisen förefinnes ävenledes ett starkt behov av ökad odling. Förslag föreligger till åtgärder i sådant syfte och jag torde få särskilt underställa detta ärende Kungl. Maj:ts prövning. En ökad skörd av vårsädd brödsäd kan för övrigt erhållas även på annat sätt, exempelvis genom gödsling i syfte att påverka skörderesultatet.

Den förnämsta utvägen är och förblir emellertid inskränkning i havreodlingen. Härav följer, att de prisåtgärder, som må vidtagas, skola åsyfta att ställa vårvete och korn i för dem fördelaktigare prisförhållande till havren än vanligen är fallet.

Denna utgångspunkt, havrepriset, har också använts i lantbruksstyrelsens framställning, i det att denna styrelse föreslår minimipris, som skola överstiga havrepriset med 3 kronor för korn och 8 kronor för vårvete, men uppgå till minst respektive 23 och 28 kronor. Då styrelsen icke yttrat sig om något visst havrepris eller någon viss maximihöjd för dylikt pris, kunna, om havrepriset lämnas fritt, minimiprisen å korn och vårvete stiga högre än nyssnämnda pris av respektive 23 och 28 kronor, och någon översta gräns är ej heller för dessa sädesslag satt. Detta system synes mig ägnat att framkalla betänkligheter såsom medförande alltför stor ovisshet både för producenter och för staten, särdeles som havrepriset kan växla under konsumtionsårets lopp, vilket skulle återverka på korn- och vårveteprisen. Det må ju visserligen antagas, att, om havren stiger alltför högt, staten icke lär underlåta att genom åsättande av maximipris hålla havren nere på lämpligt avstånd från kornpriset, men det synes mig i allt fall vida enklare och för ändamålet fullt tillräckligt, om vissa fasta minimipris bestämmas för korn och vårvete. Sedan får man genom maximipris å havre, om så behövs, tillse, att lämplig proportion bibehålles.

Innan jag går vidare i undersökningen angående den höjd, till vilken dylika pris eventuellt böra sättas, anhåller jag att få yttra mig om vissa med minimiprisen sammanhängande frågor.

Ett fastställande av minimipris innebär en garanti från statens sida, att odlarna skola erhålla minst detta pris för sin vara. I sista hand leder denna garanti följdriktigt därtill, att staten kan bli nödgad inköpa varan till det fastställda priset. Minimiprisen föra därför med sig som en oundviklig konsekvens inköpsskyldighet för staten beträffande de partier, som till det fastställda priset hembjudas staten till inköp.

Denna eventualitet för staten leder i sin ordning därefter, att staten måste hava i sin hand att reglera prisbildningen å varan inom landet för att hindra, att statens möjliga förlust springer upp till allt för stora belopp. Då det icke torde kunna antagas, att landets egen brödsäds-skörd kan komma att uppvisa så stort överskott, att prisen på den grund sjunka under minimiprisen, lär en sådan nedgång endast kunna för-anledas av import från utlandet av billigare vara. Om icke minimi-prisen sättas alltför högt, måste dock åtminstone för det närmaste året möjligheten till dylik import av billigare spannmål anses vara utesluten, i betraktande av de höga prisen på världsmarknaden samt därtill, att förråden i utlandet synas vara mycket små — i vissa länder nästan uttömda —, lantbruket i flera länder försummat och isynnerhet bristen på tonnage mycket stor, vilket säkerligen för ganska lång tid kommer att förorsaka höga frakter. Man bör likväl, åtminstone teoretiskt, räkna med en sådan möjlighet. En utväg att reglera prisen är uppenbarligen att fastställa tillräckligt höga skyddstullar. En annan utväg, som ifrågasatts och i Norge tillämpats, är importmonopol. Faktiskt har också svenska staten under närvarande kristid genom omständigheternas makt kommit att utöva ett dylikt monopol vad importen av brödsäd och vissa andra varor beträffar. Jag vill framhålla, att därmed icke följt, att konsumtionsprisen behövt hållas högre än som varit skäligt. Då det emellertid av ovan angivna anledningar kan anses alldeles visst, att prisen på världsmarknaden samt frakter m. m. icke under det närmaste året komma att sjunka därefter, att någon för statens minimiprispolitik ödesdiger import kan tänkas komma att äga rum, synes det fullt tillräckligt, att valet mellan olika eventuella utvägar — vilken fråga för övrigt torde tarva ytterligare utredning i åtskilliga hänseenden —, om så behöves, blir föremål för prövning och beslut vid nästkommande års riksdag.

En annan viktig fråga rör den omfattning, i vilken minimipris nu behöva fastställas för att befordra odlingen av vårvete och korn innevarande år. Även andra utvägar kunna nämligen tänkas, men minimipriset är den kraftigaste. Det ger säkerhet för att odlaren alltid kan till detta pris påräkna en så solid köpare som staten. Vad vårvetet beträffar synas mig fullgoda skäl föreligga för att utfästa ett dylikt pris. Odlingen av detta säde är ej särdeles stor, åtminstone ej i förhållande till landets brödsädskonsumtion, men detta säde har en stor betydelse, isynnerhet ifall svårighet föreligger att erhålla amerikanskt vete, när det kan ganska väl ersätta detta för blandning med svenskt höstvete vid framställning av mjöl. Det är därför av stor vikt att uppdriva detta sädesslags odling så mycket som möjligt på sådan jord,

som lämpar sig därtill. Då emellertid odlingen av vårvete är ganska vansklig och kräver särdeles god jord i hög växtkraft samt stor utsädesmängd och då därjämte avkastningen per hektar är ganska låg — vida mindre än av korn och havre — är det nödvändigt, att den uppmuntran, som ges denna odling, göres verkligen kraftig.

För odlingen av korn synas ej fullt lika starka skäl till statsåtgärder föreligga. Först och främst är kornet icke brödsäd i samma egentliga bemärkelse som vårvetet, utan i vanliga år plägar inom större delen av landet blott en jämförelsevis ringa del därav användas till människoföda i form av inblandning i mjöl till bröd. Kornet är därför ett säde, som kan anses stå i reserv såsom *brödsäd. Det har för övrigt en mångsidig användning, vid vilken det kan realiserar på ett lika ekonomiskt sätt som till bröd. Dess odling är ej heller förenad med samma svårigheter och olägenheter som vårveteodlingen. Av dessa skäl anser jag, att man, utan att på ett skadligt sätt förminska åtgärdens effekt, kan beträffande kornet tillgripa en svagare uppmuntringsmetod än beträffande vårvetet.

Vid valet av denna metod synes man böra utgå från den av mig i början framhållna omständigheten, att jordbrukarnas förnämsta farhåga torde vara, att sådana maximipris åsättas, som hindra dem att få tillräcklig ersättning för sina produktionskostnader jämte skälig vinst. I fall nu från statsmakternas sida utfästes, att, därest maximipris kommer att åsättas korn, detta icke skall sättas lägre än till visst belopp, som anses fullt tillräckligt i nyssnämnda hänseende, anser jag en god garanti vara lämnad för att staten icke skall genom sitt ingripande åsamka jordbrukarna förluster på kornodlingen. Det är visserligen sant, att ifall prisen på den allmänna marknaden understiga detta prisbelopp, kornodlarna icke liksom vårveteodlarna kunna av staten kräva betalning efter det högre priset, men denna skillnad synes mig fullt befogad av de skäl jag ovan anför. Ifall förhållandena äro sådana, att korn måste i avsevärt större utsträckning än under normala förhållanden användas till brödsäd, torde det för övrigt vara antagligt, att priset i allt fall kommer att närma sig till eller uppnå maximiprisgränsen, ifall denna är någorlunda riktigt utmätt, och det är ju endast under förutsättning av ett sådant läge beträffande brödsädstillgången, som statens intresse av att uppmuntra kornodlingen nu bör komma i betraktande.

Jag vill för övrigt ej underlåta att framhålla, att garanterande av minimipris å korn skulle för staten innebära vida större vidlyftigheter än vad vårvete beträffar, enär kornskörden, såsom förut meddelade uppgifter utvisa, i allmänhet är omkring 40 gånger större än vårveteskörden.

Finansieringen av kornskördens inköp, administrationen och allt vad därmed sammanhänger skulle alltså kräva många gånger större kostnader och risker. Därest det vore för målets ernående oundvikligt, att staten åtog sig dessa, skulle jag visserligen icke tveka att tillstyrka detta, men då jag, som nämnt, håller före, att den av mig beträffande kornet föreslagna metoden skall visa sig tillräckligt effektiv, synes det mig vara en fördel av stor betydelse, att dessa kostnader och risker undvikas. Jag vill i detta sammanhang anmärka, att lantbruksstyrelsens förslag, att staten skulle utfästa sig till att inköpa minst hälften av kornodlarnas skörd, synes mig bliva i praktiken ganska svårt att genomföra, ifall ej beslag lägges. Vid beslag och varans avstående enligt förfoganderättslagen sker emellertid prissättningen enligt särskilda regler.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att beträffande vårvete skulle med odlarna avslutas särskilda avtal. Dock skulle dessa avtal icke, vad beträffar den förpliktelse staten åtager sig, innefatta mer än skyldighet för staten att inköpa den vårveteskörd, som odlaren hembjode kronan. Då det är angeläget, icke blott att vårveteodlingen ökas utan även att den äger rum på därför lämplig jord och att icke sådan jord användes därtill, som skulle, även i nuvarande tider, lämna betydelsefullare avkastning av annan gröda, anser jag det nödvändigt, att viss kontroll över vårveteodlingen utövas. Jag finner det mycket lämpligt, att vårveteodlarna hos hushållningssällskapen anmäla sin avsikt att beså viss areal med vårvete samt att denna anmälan granskas på sätt lantbruksstyrelsen föreslagit. Någon fastställelse av lantbruksstyrelsen å formligt avtal torde dock icke behövas, utan synes mig tillräckligt, att den jordbrukskonsulent eller annan av sällskapet utsedd person eller nämnd, som för hushållningssällskapets räkning verkställt granskningen, lämnar bevis om anmälingens godkännande såväl till anmälaren som till statens livsmedelskommission. Endast från odlare, vilka erhållit dylikt godkännande, bör staten för det fastställda minimipriset inköpa deras vårvete. För annat vårvete, som tilläventyrs må hembjudas staten, bör däremot icke betalas högre pris än jag härnedan kommer att föreslå för höstvete. Det är naturligtvis nödvändigt att så betryggande kontrollföreskrifter som möjligt utfärdas för att skydda staten mot obehörigt förfärande härvidlag samt för att hindra att höstvete hembjudes under namn av vårvete.

Vad därefter beträffar storleken av det pris, som bör garanteras för vårvetet, har detsamma av lantbruksstyrelsen föreslagits till minst 8 kronor över havrepriset, dock lägst 28 kronor. I betraktande av att

vårvetet är det förnämsta sädesslag, som nu kan ifrågakomma för ökning av brödsädstillgången redan under nästa konsumtionsår, samt till de förut av mig framhållna vanskligheterna vid vårveteodlingen och den stora vikten av att äga rätt stor tillgång på detta spannmålsslag för inblandning i höstvetet vid framställning av mjöl ävensom därtill, att enligt mitt förslag minimipriset bör vara fixt och icke, såsom lantbruksstyrelsen ifrågasatt, kunna flyttas uppåt i relation mot andra sädesslags pris, finner jag mig böra föreslå prisets höjning till 30 kronor för deciton.

För kornet har föreslagits ett pris, som med 5 kronor understiger vårvetets. Även med den omläggning av garantisystemet, som jag ovan förordat ifråga om korn, synes mig denna prisskillnad bliva för knapp, när vårvetets pris höjes till 30 kronor, och böra ökas till 6 kronor. Jag förordar därför, att den förklaring, som må lämnas, måtte innebära, att därest Kungl. Maj:t finner sig böra för tiden efter den 1 september innevarande år åsätta korn maximipris, detta icke kommer att sättas lägre än 24 kronor per deciton för korn av fullgod vara.

Då syftet med sagda förklaring och utfästelse är att åstadkomma ökad odling innevarande år, lär det icke vara behöfligt att redan nu utsträcka desamma utöver nästa konsumtionsår. Därest det befinnes nödigt att även för våren 1918 uppmuntra kornodlingen samt att garantera särskilt högt minimipris å vårvete, kan ärendet underställas samma års riksdag. I annat fall bör för vårvetet under konsumtionsåret 1918—1919 gälla samma regler som för höstvete.

Då det är angeläget, att vårvetet kommer i marknaden så snart som möjligt under nästinstundande konsumtionsår, bör anledning härtill ges genom att statens inköpsskyldighet till det nu föreslagna priset av 30 kronor för deciton bestämmes att upphöra den 1 februari 1918. Den föreslagna förklaringen angående maximipris för korn torde däremot böra gälla tiden till den 1 juni 1918.

Då jag nu övergår till att yttra mig angående den egentliga brödsäden, höstvetet och höstrågen, vill jag framhålla, att två mål böra hållas i sikte. Dels bör man söka främja produktionsökning innevarande år genom att göra övergödning ekonomiskt fördelaktig och dels bör man söka uppmuntra till ökad höstsädsådd instundande sommar, vilken emellertid kan komma först konsumtionsåret 1918—1919 till godo. Det må vara sant, att det nu är alldeles omöjligt att förutse, hurudana förhållandena under sistnämnda konsumtionsår komma att gestalta sig, men då jordbrukarna redan i år måste utså den höstsäd, av vilken

skörden då skall tillhandahållas konsumtionen, och det är nödvändigt att söka säkerställa sig även mot fortsatta ogynnsamma eventualiteter, kan frågan därom icke uppskjutas.

Då nu ifrågavarande sädesslag lämna den egentliga huvudmassan av folkets brödsädsnäring, samt deras odling är särskilt kostsam, är det för mig tydligt, att de åtgärder, som bära vidtagas för främjande av sådan odling, måste bli av kraftigt slag. Jag finner mig därför bära biträda förslaget, att minimipris fastställas för desamma. Det kan icke hjälpas, att härigenom staten kan ledas in i affärer av mycket stora dimensioner — risken av att vårt folk icke skall få tillräcklig tillgång på brödföda är för stor för att tillåta tvekan.

Jag får, beträffande dessa sädesslag, åberopa vad jag förut vid behandlingen av frågan om vårvete och korn anfört ifråga om inköpskyldighet för staten beträffande hembjuden vara samt om importmonopol.

Vad prisets storlek vidkommer kan jag icke biträda livsmedelskommissionens förslag att sätta priset lika för bägge höstsädesslagen. Det för rågen föreslagna priset av 25 kronor för deciton synes mig bära vinna godkännande. Detta pris är 1 krona högre än det, vilket jag föreslagit såsom lägsta maximipris för korn. För vete, som ju alltid brukar betinga något högre pris än råg, anser jag däremot lämpligt, att priset höjes till 26 kronor.

För dessa höstsädesslag måste som sagt minimiprisen garanteras även för konsumtionsåret 1918—1919, enär eljest den gröda, som uppkommer av 1917 års sådd, icke skulle bli delaktig därav. För att icke denna höstsäd må i spekulationssyfte alltför länge undanhållas konsumtionen, bör statens inköpskyldighet ej räcka längre än till den 1 juni 1919.

Ehuru, som ovan nämnts, jag icke anser odlingen av varråg förtjänt av någon starkare uppmuntran, anser jag, att det minimipris, som föreslagits för höstråg, eller 25 kronor för deciton, bör utfästas även för varråg. På grund av svårigheten att i träskat skick skilja varråg och höstråg torde denna prisgaranti för varråg bära gälla ända till den 1 juni 1919, även om förhållandena vid tiden för vårsådden år 1918 skulle göra en dylik garanti överflödig. Då minimipriset är föreslaget att bli lika för varråg och höstråg, kan någon avsevärd olägenhet ej härav uppstå.

Om än varje beräkning över de kostnader, som ett åtagande i nu av mig föreslagen omfattning kan medföra för staten, är i högsta grad oviss, vill jag ej underlåta att framhålla följande.

Ifall genom de avsedda åtgärderna odlingen år 1917 av vårvete ökas med hälften och sålunda en skörd av omkring 15,000 ton kan beräknas, samt hela denna skörd hembjudes till inköp, skulle kostnaden efter 300 kronor för ton bliva 4 1/2 miljoner kronor. För en lika stor vårveteskörd år 1918 à 260 kronor per ton blir inköpskostnaden 3,900,000 kronor.

Inköpskostnaden skulle vidare bliva för en skörd av höstvetet av 250,000 ton efter 260 kronor för ton 65 miljoner kronor samt för en skörd av höstråg och vårråg om tillhoppa 650,000 ton efter 250 kronor per ton 162 1/2 miljoner kronor. Då utfästelsen avser två skördar av dessa sädesslag, blir beloppet 455 miljoner kronor.

Statens totala inköpsrisk kan alltså ansås till omkring 460 miljoner kronor.

Det är emellertid tydligt, först och främst att icke hela skörden hembjudes staten, utan mycket behålles av odlarna själva till konsumtion och utsäde. Mycket bortgår också vid rensning. Det parti, som staten köper, skall ju staten förövrigt avyttra till konsumtionen. Ifall detta kan ske utan prislörlust, förloras endast ränta, beroende på den tid, som förflutit mellan inköp och försäljning. Genom lämpliga bestämmelser angående tider för leverans och likvid kunna dessa förluster begränsas. Ifall man, för att bilda sig ett begrepp om resultatet, förutsätter, att statens inköp omfattar omkring två tredjedelar av förenämnda belopp eller 300 miljoner kronor samt att en tredjedel av den inköpta varan kan säljas så snart, att någon ränta praktiskt taget ej behöver beräknas, och att de återstående tredjedelarna behöva lagras, en i fyra och en i åtta månader eller i medeltal i sex månader, blir statens förlust sex månaders ränta på 200 miljoner kronor, som efter 5 procent gör 5 miljoner kronor.

Möjligheten att verkställa försäljningen till inköpspris är emellertid oviss. Här om torde jag få åberopa vad jag förut anfört angående utsikterna för import av billigare utländsk vara och de åtgärder, som i sådant fall kunna ifrågakomma. Prisregleringsåtgärder i konsumtionens intresse är en särskild sak, som ligger på sidan om nu förevarande beräkning.

Till de nu angivna räntekostnaderna komma naturligtvis administrationskostnader.

Till finansierande av denna stora affär kräves tydligtvis ett stort

kapital. Till följd av att de inköpta varorna inom kort tid åter säljas, behöver detta kapital dock ej på långt när uppgå till hela inköpskostnaden. Huru stort rörelsekapital, som i verkligheten kommer att behövas, kan nu icke bedömas, liksom ej heller huruvida det kreditiv å 115 miljoner, som Kungl. Maj:t förut föreslagit riksdagen att bevilja, blir härtill tillräckligt. Skulle så ej bliva fallet, lära de behöfliga medlen få förskötteras, intill dess ärendet lämpligen kan underställas riksdagen.

Då det icke kan tillåtas, att statens utfästelse skall gälla spannmål av vilken vikt, renhetsgrad, friskhet m. m. som helst, bör det föreskrivas, att priset skall gälla endast fullgod vara, d. v. s. vara, som under förhandenvarande förhållanden kan anses såsom marknadsgill. Att i förväg fastslå vissa regler härför, synes varken lämpligt eller möjligt, då ju kvaliteten kan växla mycket på grund av väderleken under olika år.

Jag vill slutligen framhålla, att genom de nu föreslagna åtgärderna möjligheten att genom maximipris i konsumtionens intresse begränsa en prisstegring naturligtvis icke jnskränkes i vidare mån, än att maximiprisen icke kunna sättas lägre än de nu angivna minimiprisen».

Utskottet.

Till en början anser sig utskottet böra för riksdagen tillkännagiva, att utskottets snabba behandling av framställningen ifråga föranletts av angelägenheten därav att statsmakternas beslut i ärendet fattas före den omedelbart förestående vårsåddens början.

Efter erhållen närmare kännedom om förutsättningarna i nuvarande stund för tillgodoseendet under närmaste tid framåt av landets behov av brödsäd är utskottet till fullo övertygat om nödvändigheten därav, att sådana åtgärder från statsmakternas sida nu vidtagas, vilka äro ägnade att kraftigt bidraga till ökning av produktionen av de för vår folknäring betydelsefullaste åkerbruksalster. Dessa åtgärder synas jämväl enligt utskottets uppfattning böra icke minst inriktas på att stimulera landets jordbrukare till odling i största möjliga utsträckning av ifrågavarande produkter. I sådant avseende finner utskottet de uti förevarande proposition framställda förslag välgrundade och lämpliga. Genom fastställande av de sålunda föreslagna minimiprisen torde nämligen vara att hoppas, att produktionen skall komma att nå en sådan omfattning, att importbehovet nedbringas. Det i nationalekonomiskt

hänseende betydelsefulla häri synes utskottet uppenbart särskilt i betraktande av rådande höga importpris, enligt vad utskottet inhämtat för närvarande uppgående till per 100 kilogram för vete 37 kronor 85 öre och för råg 32 kronor 30 öre, i vilka pris sannolikt någon sänkning under här avsedda konsumtionsperiod icke torde vara att förvänta.

Beträffande storleken av de av Kungl. Maj:t föreslagna minimiprisen kan priset på vårvete möjligen förefalla högt. Med hänsyn emellertid till vårvetets värdefulla beskaffenhet och i betraktande jämväl av det ovan angivna höga priset å importerat vete synes utskottet ett pris av 30 kronor per 100 kilogram skäligt.

Utskottet inser i övrigt i likhet med departementschefen att garanterande på sätt föreslagits av minimipris kan under vissa förhållanden för staten medföra en ekonomisk risk. Denna risk torde emellertid icke kunna anses vara alltför stor. I varje fall synes staten med hänsyn till vikten att inom landet äga erforderlig tillgång på brödsäd böra ikläda sig densamma.

Utskottet anser sig sålunda böra biträda det föreliggande förslaget rörande fastställande av minimipris å vete och råg.

Vad beträffar kornet så håller jämväl utskottet före, att åtgärden att eventuellt åsätta denna vara maximipris till belopp ej understigande det av Kungl. Maj:t ifrågasatta bör vara till fyllest för vinnande av det åsyftade målet.

Under återopande av det ovan anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

dels medgiva, att uti ästelse meddelas att för statens räkning inköpa

ej mindre från de odlare inom landet, vilka, i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver, hos vederbörande hushållningssällskap gjort godkänd anmälan, att de ämna innevarande år odla vårvete, de partier hos dem odlat vårvete, som till staten hembjudas före den 1 februari 1918, till ett pris av 30 kronor för 100 kilogram;

än även eljest från odlare inom landet de hos dem odlade partier vårvete, vårråg, höstvetete och höstråg, vilka till staten hembjudas före den 1 juni 1919, för pris av 26 kronor för vårvete och höstvetete samt 25 kronor för vårråg och höstråg, för 100 kilogram räknat;

allt fullgod vara fritt banvagn eller fritt ombord vid den järnvägsstation eller hamn, som är närmast vetets eller rågens odlingsort;

dels ock meddela, att från riksdagens sida intet är att erinra mot ett förklarande, att, därest för korn finnes böra föreskrivas maximipris, sådant pris icke skall, vad beträffar tiden från den 1 september 1917 intill den 1 juni 1918, sättas till lägre belopp än 24 kronor för 100 kilogram.

Stockholm den 26 mars 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson, Paulson, Fahlén, Holmquist, Lindblad, greve Wachtmeister, Persson, Linders, Åkerlund, Öberg, Nilsson i Linnås, Sjöblom, Lundström, Petterson, Olaus och Nordström.

Reservation:

av herr *Fahlén* mot viss del av utskottets motivering,
av herrar *Öberg* och *Nilsson* i Linnås, som ansett, att minimipriset på vete och råg bort sättas till samma belopp ävensom att korn bort åsättas minimipris av 23 kronor,
samt av herr *Nordström*.